

“Dahi odur ki, ilerde herkesin takdir ve kabul edeceği şeyleri ortaya koyduğunda, herkes onlara delilik der.”

K. Atatürk

GİRİŞ

Günümüz dünyası her gün daha da karmaşıklaşan, değişimin baş döndürücü bir hızla gerçekleştiği bir süreci takip etmekte. Hal böyle olunca sosyal yapıyı meydana getiren her bir müessesenin değişime ayak uyduracak fonksiyonu ifade etmesi güçleşmekte. Bu güçlük sadece kuramların değil, bütün insanlığın yaşadığı bir problemdir. Bu problemin çözümü noktasında her kurum kendi üzerine düşen görevi üstlenmek zorundadır. Sosyal yapı içerisinde herhangi bir kurumun bir diğerinden öncelik üstünlüğü olmamakla birlikte “EĞİTİM” kurumu hepsine zemin hazırlayan başat bir kurum olarak üzerinde önemle durulması gereken bir kurumdur. İşte eğitim kurumu içerisinde de öyle bir öğrenci kitlesi mevcuttur ki yukarıda zikredilen değişime son derece mükemmel bir şekilde uyum sağlayabilecek niteliklere sahiptirler. Bu kitle, “üstün zekalı ve yetenekli” öğrencilerdir. İşte yukarıdaki başlık altında ele alınacak konuda bu nitelikteki insanların eğitimi noktasında özellikle sınıf içindeki başarıları ve sınıf yönetimine olan etkileri bağlamında öğretmenin izleyeceği metod, belirleyeceği strateji ne olmalıdır? Sorusuna yanıt aranmaya çalışılacaktır. Bu nedenle ilk önce ZEKÂ kavramı tanımlanıp zekâ kategorisi içinde üstün zekâlıların tanımı, yeri ve özellikleri vurgulanmaya çalışılacaktır. Daha sonra üstün zekâlıların anne-babalarına ve özellikle de öğretmenlerine düşen görevler nelerdir? Bu soruların üzerinde durulacak, üstün zekâlıların eğitimine yönelik uygulanan eğitim programları kısaca belirtilerek konuyla bağlantısı açısından “zenginleştirme programı” üzerinde durulacaktır.

ZEKÂ NEDİR?

Bireyin gerek sorunları çözerken gerek çevreye uyum sağlarken var olan tüm yetenek ve becerilerini kullanması ile ortaya çıkan düzeydir.

ZEKANIN SINIFLANDIRILMASI

Günlük yaşamda zeka, genelde tek bir yetenek veya becerinin sivrilmesi biçiminde anlaşılır. Bu hatalı bir düşüncedir. Çünkü zeka algılama, öğrenme, düşünme gibi pek çok yetenek ve becerinin birlikte kullanımı ile kendini gösterir.

Zeka genel hatlarıyla Thorndike tarafından üç ana farklılık çerçevesinde sınıflandırılmıştır;

1. Soyut Zeka

Sembol kullanarak düşünme yeteneğidir. Çocuklukta pek kendini göstermeyen bu zeka, 12 yaş ve sonrasında ağırlıklı olarak kendini gösterir. Soyut zeka gerçekte var olmayan ancak var olanlar arasındaki ilişkilerden zihnin soyutlama ve genelleme gücüyle elde ettiği sembollerle uğraşır.

Örneğin; pi sayısı, türev, limit, sayılar tabiatında somut olarak yoktur. Matematik kavramlarını kullanmak, matematiksel ilişkileri kurmak soyut zeka işidir. Romancı, şair, besteci soyut zekasını kullanır.

2. Mekanik (Somut) Zeka

Araç-gereç ve makineleri yapıp kullanmada kendini gösterir.Çocukluk yıllarında kendini göstermeye başlayan bu zeka,bozulan bir oyuncuğu tamir ederken, yap - boz türü oyuncaklarla uğraşırken yoğun biçimde kullanılır.

Bu zekanın daha çok mühendislerde,tamircilerde,uzman işçilerde bulunması gerekir.

3. Sosyal Zeka

Toplumsal çevreye uyum sağlamada,insanlarla iyi ilişkiler kurmada kendini gösterir.Sosyal zekasını iyi kullanan bir insan çevresinde sevilir, sayılır, lider özellikleri ile sivrilip insanları etkiler. Politikacılık, avukatlık, öğretmenlik, pazarlamacılık gibi toplumla sıkı ilişkiler içinde olması gereken mesleklerde sosyal zeka ön plana çıkar (<http://mkara44.sitemynet.com/zeka.htm>)

ZEKA YÖNÜNDEN ÖZEL GRUPLAR

Hemen hemen her çocuğun yaşdaşlarından daha iyi olduğu bir yanı vardır. Kimisi konuşmada, kimisi yaymada, bir diğeri resim yapma ya da şarkı söylemede yaşitlarından daha iyidir.

Çocukların bir kısmı ise akranları çeşitli işler başarırken hâlâ temel bazı beceriler kazanmada büyük güçlüklerle karşı karşıyadırlar.

Normal okul sistemi içinde çocuklar genellikle üç düzeyin paraleli olan öğrenme kümelerine ayrılabilirler.

1. **a.** Ortalama öğrenme gücü olanlar
2. **b.** Ortalama üstü öğrenme gücü olanlar
3. **c.** Ortalama altı öğrenme gücü olanlar

Bu üç ana grup dışında çok küçük sayıda oldukça ağır ve güç öğrenen öğrenciler de vardır. Bunlara bilindiği gibi “Geri Zekalılar” denir. Bu küçük sayıda eşit grup çocuklar da oldukça ileri öğrenme düzeyine ulaşmıştır ki bunlara da “Üstün Zekalı” ya da “Üstün Yetenekli” çocuklar denir (ATAMAN 1998: 335).

ÜSTÜN ZEKÂ VE YETENEĞİN TANIMI

Üstün zekalılar, geçerli ve güvenilir zekâ testlerinde sürekli olarak 130 ve daha yukarı zekâ bölümü (ZB) sağlayan; kendi yaşlılarından rastgele seçilmiş bir kümenin %98’inden üstün olanlara verilen addır.

Üstün yetenekliler, zekâ bölümü sürekli olarak 120 ve daha yukarı olup da güzel sanatlar, matematik ve teknik gibi alanlarda yaşlılarından belirgin ölçüde üstün olanlara verilen addır (ÖZSOY 1984: 31).

I. Özel Eğitim Konseyi’nde üstün yetenekliler, genel ve/veya özel yetenekliler açısından yaşlılarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği, konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişilerdir, şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 1991).

Marland Raporunda üstün yetenek, aşağıdaki alanlardan birinde ya da bir kaçında yüksek performans ve başarı gösterme şeklinde tanımlanmıştır (ERSOY ve AVCI 2001: 128).

1.

2. **a.** Genel zihinsel yetenek
3. **b.** Özel akademik yetenek
4. **c.** Yaratıcı ya da üretici düşünce yeteneği
5. **d.** Liderlik yeteneği
6. **e.** Görsel ve gösteri sanatlarında yetenek
7. **f.** Psiko-motor yetenek

ÜSTÜN ZEKÂLI VE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUK KİMDİR ?

“Altı yaşında bir erkek çocuğuydu. Sık sık ağırlığı ve yerçekimi üzerinde düşünür, bunlar hakkında konuşurdu. Babası bu konuda ona daha fazla bilgi sağlayarak çocuğun ilgisini kamçılıyordu. Bu çocuk, çocuk bahçesine gittiği zamanlar oranın seçkin bir amatör antrenörü olurdu. Ayakta durur, kayakla kayan çocuklara bağırarak, “Dik oturunuz! Ellerinizi yana uzatınız!” gibi emirler verirdi. Kızıktan kayan kız ve erkek çocuklardan bazıları her defasında düşünüyorlardı. Bu olay onu üzüyor ve düşündürüyordu. Bunun nedenini aradı ve en sonunda olayla teoriyi birleştirerek bunu buldu. Düşen çocuklara, “Çok fazla öne doğru eğilmeyin, ağırlık merkezini koruyun!” dedi. Fakat çocuklar şaşırılmış, hiç biri bu sözlerden bir şey anlamamışlardı. O bulunduğu bu sonucu birkaç defa tekrar etti. Yine çocukların hiçbiri onun düşünme yolunu anlayamadılar. En sonunda çocuklar onun söylediklerinden bir anlam çıkaramayacaklarını anlayınca ona “AĞIRLIK” adını taktılar.”

Literatürde genellikle üstün yetenekli ve üstün zekaya sahip çocukların yaşamlarının ilk yıllarından itibaren gelişim aşamalarına normal gelişim standartları gösterenlere göre daha hızlı ulaştıkları vurgulanmaktadır. Ancak üstün yeteneklilik tiplerine göre, bu hızlı ilerleme özelliği değişebilir, özel bir alanda yetenekli olan çocuğun tüm gelişim alanlarında hızlı olması beklenmemelidir. Örneğin, görsel sanatlar alanında üstün yetenekli olan çocuk sadece bu alanda yaşatlarından, üstün olma özelliği göstermekle birlikte, diğer gelişim alanlarında standart gelişim ritmi izleyebilir (ERSOY ve AVCI 2001: 129). Dolayısıyla öncelikle üstün zekâ ve yeteneğe sahip çocukların tespit edilmesi ve yetenek alanlarının belirlenmesi gerekir.

Eğer çocuktaki yetenek düzeyi olağanın çok çok üstünyeyse, tanımlamak oldukça kolaydır. Herhangi türden bir ölçüm yapılmadan çocuğun kabataslak yeteneği hakkında bir şeyler söylenebilir. Örneğin, çocuk üç yaşındayken temel dört işlemleri yapabiliyorsa, dört yaşından önce kendiliğinde okumaya başladıysa, bu çocuğun üstün zekalı olduğunu ölçüm yapmaksızın söyleyebiliriz. Buna benzer olarak, üç yaşında her türlü müzik aletini çalabilen ya da olağanüstü resim yapabilen bir çocukta da olağanüstü müzik ve resim yeteneği bulunduğu apaçık ortadadır. Bu türden çocuklar okul sistemi içinde kolaylıkla tanınır. Bunlara uygulanacak ölçümler tanılamadan çok yeteneği kanıtlanma biçiminde olacaktır. Üstün zekalıların bir bölümü ise gerek ana-babaları gerekse öğretmenlerince kolaylıkla fark edilemez ya da yanlış yorumlanabilirler. Yapılan araştırmalar böylesi çocukların bazılarının belirli alanlarda üstün başarı, diğerlerinde ise düşük başarı gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Bunlar çoğunlukla öğretmenleri ve arkadaşlarınıca mantık dışı davranan ya da acayip fikirleri olan kişiler olarak görülebilirler (ATAMAN 1998: 337-338).

Üstün yetenekli çocukların ileride önemli roller oynayacak yetişkinler haline getirilebilmesi için önce, onların erkenden bulunması doğru tanı konulması gerekmektedir. Bu çocukların bazıları üstün gelişimleri ve başarıları ile kendilerini daha kolay tanımlanabilir hale getirmektedir. Fakat, bazılarının yetenekleri çeşitli nedenlerden ötürü gizli kalmaktadır. Gerçekten üstün olan yeteneklerini bir türlü ortaya koyamamışlardır. Her toplumun her kuşağında böyle gizli kalmış, keşfedilmeden eriyip gitmiş pek çok yetenekli birey bulunmaktadır. Sosyal, ekonomik ve kültürel düzeyi düşük ailelerde, azınlık gruplarında, okula gidememiş ya da çok erken ayrılmak zorunda kalmış olanlarda üstün yeteneklerin fark edilmesi daha güç olmaktadır. Hatta okula devam edenler arasında farkına varılmayıp tersine kanılarla damgalanmış, gerçek yetenekleri sonradan ortaya çıkmış olanlar bulunmaktadır. Galton, Churchill, Edison bu gruba verilebilecek en önemli örneklerdendir. Bu bakımdan üstün yeteneklilerin seçimi önemli bir konu olmaktadır (ÖZSOY ve ark. 1989: 144-171).

Yukarıda belirtilenlerle birlikte üstün zekalı çocuğun kesin bir tanılamasının güç olduğu söylenebilir. Ancak onu diğerlerinden ayıran belli başlı özellikleri yakın çevresi (Anne-Baba ve öğretmenleri) tarafından bilirse onların sorunlarına daha sağlıklı çözümler getirilebilir.

ÜSTÜN ZEKALİ VE YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

Her yüz çocuktan en az ikisinin üstün yeteneklere ve hünere sahip olduğu bilinmektedir. Eflatun bu çocukların "Altın Çocuklar" diye adlandırılır (ÇAMURLU 2001: 4).

Üstün zekalı çocukların en önemli özelliği, öğrenme hızlarıdır. Bu tür çocuklar diğerlerine göre daha erken yaşta konuşma, okuma ve yazmayı öğrenirler. Doymak bilmez meraklarıyla sürekli yeni şeyler öğrenme azmi taşırlar.

Dr. Karen Rogers üstün yetenekli 241 çocuğa yönelik yaptığı bir araştırmada üstün zekalıların özelliklerine yönelik, şu istatistiki sonuçlara elde etmiştir (ROGERS 1994-1995):

% 99.4'ü hızlı öğreniyor

% 99.3'ü geniş bir kelime hazinesi var

% 99.3'ünün mükemmel bir hafızası var

% 99.3'ü mantığını çok iyi kanıtlıyor

% 97.9'u çok meraklı

% 96.1'i bazen yaşlarına göre çok olgun

% 95.9'unun mükemmel bir espri anlayışı var

% 93.8'i önce bir gözlemlene yeteneğine sahip

% 93.5'u başkalarına karşı merhametlidir

% 93.4'ünün renkli bir hayal gücü var

% 92.9'u sayılar konusunda yetenekli

% 90.3'ü adalet ve dürüstlük kaygısı taşıyor

% 89.4'ü bulmaca ve legoları rahatlıkla yapıyor

% 88.4'ünün yüksek bir enerji seviyesi var

% 88.3'ü işlerinin mükemmel olması kaygısını taşıyor

% 85.9'u ilgi duyduğu alanlarda azimli

% 84.1'i otoriteyi sorguluyor

% 80.3'ü çok okuyor

Eğer anne babaları, öğretmenleri ve arkadaşları, bu çocuklara gerekli ilgiyi gösterir, sabırla onları dinler ve motive ederlerse, ruhi krizlere düşmeden kendilerinden beklenen performansı gösterirler. Aksi takdirde ilgisizlik, hor görülme ve baskı gibi sebepler yüzünden yetenekleri körelir.

Üstün yetenekli çocukların yaklaşık yarısı, okula gitmeden önce okumayı öğrenmekte, bağımsız olarak çalışmaya ve araştırmaya da daha erken yaşta başlamaktadırlar. Bu tip tükenmek bilmeyen enerjileri sebebiyle yanlış olarak bazen kendilerinin hiperaktif olduğu söylenmektedir. Görev ve problemleri organizeli, hedefli ve verimli bir şekilde ele alacak çözerler. Öğrenme, araştırma ve keşfetme konusunda fitri motivasyonları mevcuttur.

ÜSTÜN ZEKALILARA VE YETENEKLİLERE SUNULAN EĞİTİM HİZMETLERİ

Üstün zekalı ve yetenekli bireyin tanılanıp değerlendirildikten ve potansiyeli belirlendikten sonra gereksinimlerini en iyi şekilde karşılayacak eğitim programına ve hizmetine verilmelidir. Sağlanacak eğitsel hizmetler ise üç ana başlık altında toplanabilir.

1.

2. **1. Hızlandırma**

3. **2. Gruplama**

4. **3. Zenginleştirme**

5. **1. Hızlandırma:** Çeşitli uyarlamalarla bir programın normal sürecinden daha önce tamamlanmasıdır. Okula erken başlama, sınıf atlama, ileride olduğu derslerde sınıf atlama, birkaç sınıf birleştirme, program süresinden daha kısa sürede tamamlama, kurslar alma ve seminerlere katılma gibi pek çok şekilde uygulanabilmektedir. Ebeveynler, öğretmenler ve yöneticiler genellikle üstün yetenekli çocukların hızlandırma programına dahil olabilmesinde yeterli sosyal, duygusal, fiziksel ve motor olgunluktan yoksun olduklarını düşünmektedir. Ayrıca hızlandırma programı çocuğun yaşitlarıyla iletişim kurma gereksinimlerine cevap verememektedir. Öğrenciler, bağımsız çalışma yeteneğinden, yoksun olmaktadır. Bununla beraber hızlandırmanın en avantajlı yanı, çocukların sıkılmasına fırsat vermemesidir. Bu nedenle, çocuklar eğitim programına çok istekli katılmaktadır.

6.

7. **2. Gruplama:** Gruplamanın, normal sınıflardaki üstün yetenekli öğrenciler için küme gruplandırması, özel bir sınıf gruplandırma, özel bir okulda gruplandırma, kaynak odada gruplandırma ve kaynak merkezlerinde gruplandırma, özel seminerler, özel yan kursları, çeşitli çalışma merkezlerindeki (müzeler, üniversiteler, bilim laboratuvarları ve endüstri gibi) özel çalışmalar şeklinde uygulamaları bulunmaktadır. Bu tip özel gruplandırmalar uygun olarak düzenlendiğinde çocukların yeteneklerini geliştirmede belirgin düzeyde başarı sağlandığı, çocukların bu uygulamalarla benlik kavramlarının geliştiği görülmektedir.

8.

9. **3. Zenginleştirme:** Normal sınıf programında üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine ve gereksinimlerine uygulamalar yapılması esastır. Bunun için normal sınıf içinde farklılaştırılmış öğrenme deneyimlerinin plânlanması gerekmektedir. Yatay ve dikey olmak üzere iki türlü zenginleştirme yapılabilmektedir. Yatay zenginleştirmede etkinlik ve ders türünü artırma söz konusudur. Dikey zenginleştirme ise o konu ile ilgili derinlemesine çalışmalar yapılmaktadır. Zenginleştirme 1930'lardan bu yana üstün yetenekli öğrencilere akranlarıyla bir arada olup sosyalizasyon olanağı sağlaması açısından önemli görülmele birlikte diğer eğitsel düzenlemeler ile karşılaştırıldığında üst seviyede bir performansı ortaya çıkarmadığı görülmektedir. Bu yaklaşımın uygulanabilmesi ise öğretimin konu ile ilgili yeterliliğe sahip olmasına bağlıdır (ERSOY ve AVCI: 136-137).

California'nın çeşitli okullarında uygulanan zenginleştirme programlarının genellikle şu esasları

içerdiği bulunmuştur (ENÇ 1979: 211-212).

- Zenginleştirme, okuldaki bütün öğretim dalları ile ilgili olarak uygulanabilir.
-
- Zenginleştirme çalışmaları çok üstün yetenekli öğrencilerin ilgi ve meraklarını uyarabilecek nitelikte olmalı, mekanik, anlamsız tekrarlamalardan kaçınılmalıdır.
-
- Seçilecek zenginleştirme konuları, öğrencinin kendi başına inceleme, gözlem ve araştırma etkinliklerine girişebilmesine elverişli olmalıdır.
- Seminer türü çalışmalar, küme tartışmaları, inceleme ve araştırma niteliğinde olan görevler herhangi bir konu ya da durumun değerlendirilmesi niteliğindeki çalışmalar verilmesi programlanmalıdır.
-
- Zenginleştirme programının etkili ve yararlı olabilmesi için “öğretici filmler, atlas, ansiklopedi, yerküre, sözlükler vb.” ders araçlarının el altında bulundurulması gereği de belirtilmektedir.

Zenginleştirmiş Normal Sınıf: Bu program modelinde, üstün yetenekli öğrenciler için yaşlılarıyla merak ilgi yeteneklerine cevap verecek şekilde hazırlanmış keşfetmeye yönelik aktiviteler, grupla eğitim alıştırıcıları, özel olarak plânlanmış gerçek problemlerle ilgili bireysel ve küçük grup araştırmaları yer almaktadır. Sınıf programına, normalde bulunmayan daha zor konular ve farklı materyaller, değişik öğrenme alanları eklenmektedir. Normal sınıf programında yer alan konularla ilgili tekrar içeren monoton ve anlamsız ev ödevlerinden ve sınıf çalışmalarından kaçınılmakta onun yerine ilgi ve merak cezbedecek bireysel öğrenme ihtiyaçlarını karşılayacak çalışmalar sunulmaktadır (ERSOY ve AVCI 2001: 138).

SINIF YÖNETİMİ AÇISINDAN ÜSTÜN ZEKALİ VE YETENEKLİ ÇOCUKLARDA BULUNAN OLUMSUZ NİTELİKLER

Üstün zekalı ve yetenekli çocukların karakteristik özellikleri vurgulanırken belirtildiği gibi bu çocukların büyük bir çoğunluğu yüksek enerjiye sahip kimseler. Bunlar yerlerinde duramaz, sürekli yenilik, hareket isterler. Diğerlerinden çok farklı niteliklere sahiptirler. Bu nedenle de normal sınıf ortamında çeşitli olumsuzluklara neden olabilirler. Bunlar şu sebeplerden kaynaklanabilir:

-
- Bu çocukların bilgi, ilgi ve beceri düzeyleri aynı yaştaki ortalama öğrencilerin hayli ötesindedir. Bilgi, ilgi ve becerileri düzeyinde ihtiyaçları karşılanmazsa çabuk sıkılır ve sınıfta huzursuz, yerinde duramayan bir duruma gelirler.
-
- Bilgi, ilgi ve beceri düzeyleri yüksek olduğundan sınıfları ve yaşlarından umulmayan konularla ilgilenip soru sorabilirler.
- Herhangi bir konu işlenirken yanlıgı bulmak, eleştiri, itiraz gibi tepkiler vermeleri olağandır.
- Konuşmayı severler. Gerek ders dışında küme tartışmalarında, gerekse ders esnasında sınıfın yönetimini ve konuşma düzenini sağlamak oldukça zordur.
-
- Bazı durumlarda yaptıkları tepkiler “garip, anormal” görünebilir. Gerçekte bu durum yaşlarının hayli ötesinde bir algılama ve değerlendirme gücünün sonucu olabilir. Einstein’ın altı yaşındayken geçit töreninde gördüğü askerlere bakarak, “Bunlar gibi makine olmak istemiyorum” diye ağlaması gibi.
- İmgesel etkinlikleri güçlüdür. Bunun sonucu olarak imgesel yaşantılarını gerçek yaşantıları ile karşılaştırabilmeleri olağandır. Bu durumda hem gerçeği hayalden ayırabilmeleri hem de imgelerini öncelikle yaratıcı etkinliklerde kullanmaları için gerekli rehberlik yapılmalıdır (ENÇ 1979: 217-218).

Bu çocuklar, genellikle kendilerini yaşlılarıyla aynı seviyede görmezler. Bir kısmı tecrit edilmişlik veya bir köşeye itilmişlik hissine kapılırlar. İçine kapanıklıkları sebebiyle arkadaş sayıları birkaçı geçmeyebilir. Okullardaki dersler onları sıkabilir. Bunlardan bazıları, yaşlılarıyla birlikte olabilmek için yeteri kadar başarılı olmak istemeyebilir. Eğer duyguları beslenmezse, toplum dışında kalabilir hatta suça meyilli hale gelebilirler. Yetişkinler bu çocukların özel ihtiyaçlarını farkedip potansiyellerini değerlendirebilmeleri için onlara yardımcı olmalıdırlar. Üstün yetenekli çocuklar, birbirleriyle çok etkili ve verimli bir iletişim kurabilmekte, böylelikle anlaşılma sıkıntısından bir derece kurtulmaktadır. Dolayısıyla bu çocukların katıldıkları ortak proje ve programların önemi büyüktür. Tecrübesiz anne ve babaların evdeki üstün yetenekli ve hünerli çocuklarıyla ilgilenmesi hiç de kolay olmaz. Özellikle okul öncesi

dönemde böyle bir ebeveyn yardımı ve rehberliğe muhtaçtır.

Üstün yetenekli bir çocuğun yetişmesindeki kilit nokta saygıdır; farklılığa saygı, fikirlere saygı, hayallerine saygı. Kabiliyetlerin yeşermesi için özel müfredatlar, yazılımlar ve programlar yanında huzurlu, emin ve sıcak bir aile ve okul ortamı da gereklidir.

ÜSTÜN ZEKALİ VE YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN SINIF YÖNETİMİNİ SAĞLAYACAK ÖĞRETMENDE BULUNMASI GEREKEN NİTELİKLER NELERDİR ?

1.

2. **a. Kişisel Karakterleri:** Bunların benlik duyguları güçlü, onurlu ve yüksek iradeli olması gerekir. kendilerine değer ve önem verdikleri kadar başkalarının benliklerine de değer ve önem veren, onlara saygı duyan, onları destekleyen, onlara güvenen kimseler olmaları gerekir. esnek olan, yeni fikirlere açık olan, entelektüel, edebi ve kültürel konulara ilgili konulara ilgili kimseler olmaları gerekir. bilgilerini artırmak, yenilemek, gayretinde olan, başarıya tutkun, aşkılı, şevkli ve istekli; hassas ve anlayışlı olan kimseler olmaları gerekir mükemmeli arayan ve kendini buna adanmış, bilinçli ve sorumluluk üstlenmekten korkmayan nitelikte olmaları gerekir.

3.

4. **b. Mesleki Temayüller:** Baskıcı ve kollayıcılıktan ziyade yol gösterici olan otoriterlikten daha çok demokratik olmayı tercih eden kimseler olmaları gerekir. Sonuçlardan çok işleyişle ilgilenen, kuralcılıktan ve gelenekçilikten daha ziyade yenilikçilik ve deneyimciliği ön plânda olan kimseler olmaları gerekir.

5.

6. **c. Öğretmenlik Davranışları:** Kendilerine has, esnek ve öğrencinin isteklerini ön plâna çıkaran programlar geliştirip uygulayan; sıcak müsamahakar bir atmosfer oluşturan; bireylere göre farklılaşan stratejiler uygulayan; kişilerin imajlarına saygı duyan ve pozitif davranışları destekleyen; onların inanç ve değerlerine saygılı olan; hayal gücüne ve üretkenliğe saygı duyan, dersin entelektüel seviyesini tutan; ferdiyetçi davranışlara ve kişiliklere saygılı olan; konularına son derece hakim olmanın yanında, daima kendilerini yeni temel, bilgi ufku genişletmeyi ihmal etmeyen; öğrencilerine inanan, güvenen ve onlara eşit davranan kimseler olmaları gerekir.

Yukarıda belirtilen niteliklere bir öğretmenin çok kısa bir sürede sahip olması belki güç görülebilir. Bunların bir kısmı fitri, bir kısmı da deneyim ve iyi bir eğitimle elde edilebilecek özelliklerdir. Ancak buradan üstün zekalıların öğretmenleri de üstün zekâ ve niteliklere sahip olmalıdır gibi bir sonuç çıkartılmamalıdır. Ortalama bir öğretmen çeşitli açılardan üstün zekalılara kaynaklık ve önderlik yapabilir.

ÜSTÜN ZEKALI VE YETENEKLİ ÇOCUKLARIN SINIF YÖNETİMİ VE DERS BAŞARISINDA ÖĞRETMENE DÜŞEN GÖREVLER

Bu tip çocuklar için sınıf öğretmenin öğrenim görevlerinin dışında ek öğrenim programları hazırlaması gerekir. Sınıfın seviyesi onların seviyesinden çok aşağıda kalabilir. Aşağıda belirtilen noktalar dikkate alınarak çocukların daha iyi gelişmelerine yardımcı olabilmek için sınıf öğretmeni;

1. Çocuğun çalışma ve ödevlerini sınıfın işlemekte olduğu konularda ve aynı tempoda tutmaya çalışmamalı, onun güç ve süratine uygun ödevler vermelidir.

a. Ödevlerde tekrara ve alıştırmalara fazla yer vermemelidir.

b. Daha çok problem çözme tekniğini gerektiren ödevler vermelidir.

c. Yarı teknik malzemelerin okunması, özetlenmesi, bazı araçların modellerinin yapımı, şemalarının çizimi ve onların çalışma kurallarını açıklama ödevleri vermelidir.

2. Tartışma, proje ve dramatizasyon çalışmalarına önem verilmelidir.

3. Tasnif, organize etme ve maddelendirme olanağı veren fırsatlar hazırlanmalıdır.

4. Ders etkinliklerinde kitabi etkinliklerden çok, geniş gözlem ve deneylere yer verilmelidir.

5. Kendilerine özgü ilgileri olduğundan grupta olduğu kadar bireysel çalışmalara da önem verilmelidir.

6. Öğrenciyi okul içi ve dışı etkinliklere yönlendirmelidir.

7. Önderliği gerektiren ya da önderliği geliştirmeye fırsat verecek çalışmalara katılması için teşvik edilmesi gerekir.

8. Bu tip çocuğun başarısını, sınıf arkadaşlarının başarısı seviyesi ile değil kendi öğrenme güç ve sürati ile karşılaştırmalıdır.

9. Anne ve baba ile bu konuda işbirliği yapmalı, onlara çocuklarını ihmal etmeden ve gurura kapılmadan yetiştirmek için gerekli anlayışı kazandırmaya çalışmalıdır.

10. İleri öğrenim için en uygun yolun seçilmesinde uzmanlarla işbirliği yapılmalı.

11. Bu çocuklarda üstünlük duygusunu yaratmak, aynı “aşağılık duygusu” kadar zararlı sonuçlar doğurur. Çocuk arkadaşlarını ve çevresindekileri aşağı görür ve toplumda yalnız bir kişi olarak yaşamına devam etme tehlikesi ile karşı karşıya kalır. Onun için üstünlük

duygusunun çocuklarda yaratılmamasına azami dikkat sarf edilmelidir.

12. Akademik konular için resim, müzik, beden eğitimi gibi dersler ihmal edilmemelidir.
http://www.geocities.com/akirt2002/ozelegitim_ustun_zekalilar.htm

SONUÇ

Bireyler birbirlerinden farklı ve benzer özelliklere sahip olup, benzerliklerini ve farklılıklarını dikkate alan, gelişmekte ve değişmekte olan dünyaya ayak uydurmalarını sağlayacak bir eğitim sürecine gereksinim duymaktadır.

Ülkemizde 1997 genel nüfus sayımına göre üstün yeteneklilerin genel nüfusa oranı %2.00'dır. 1997 verilerine göre; 0-2 yaş grubunda 80.400, 3-5 yaş grubunda 78.000, 6-10 yaş grubunda 131.400, 11-13 yaş grubunda 80.800, 14-16 yaş grubunda ise 81.400 olmak üzere toplam 452.000, 0-16 yaş grubu üstün yetenekli birey olduğu saptanmıştır (ERSOY ve AVCI 2001: 7, 139).

Dünyada, özellikle Amerika ve bir çok Avrupa ülkesinde üstün ve özel yetenekli çocuklara yönelik çalışmalar ve eğitim politikaları Türkiye'ye göre biraz daha eskiye dayanmaktadır. Üstün ve özel yetenekli çocukları araştırma merkezleri, okulları, üstün veya özel yetenekli

çocuğu bulunduğu tespit edilen ailelere yönelik eğitim ve yardım merkezleri bulunmaktadır. Hatta birçok ülkede (Amerika, Hollanda, İsrail, Japonya, Almanya, Ürdün...) resmi çalışmaların dışında özel girişimlerin bulunduğu bilinmektedir.

Türkiye’de üstün yetenekli çocukların eğitimi 1964 yılından itibaren gündeme gelmiştir. Ancak yapılan çalışmaların süreklilik göstermediği, çeşitli pilot uygulamalarla geçiştirildiğini (özel sınıf, erken yaşlarda okula başlama, müfredatın zenginleştirilmesi, sınıf atlama) o günün eğitimcileri sık sık belirtmişlerdir.

Üstün beyin gücünü geliştirme, yararlanma amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak çeşitli illerimizde bilim ve sanat merkezleri projesi pilot uygulamalarla üstün veya özel yetenekli çocukların; yeteneklerinin farkında olmalarını sağlayarak mevcut yetenekleri doğrultusunda kendilerini geliştirmeleri, kendileriyle ilgili olumlu benlik saygısı geliştirmeleri, yaratıcılıklarını en üst düzeyde kullanma becerisi edinmelerini sağlamak amacıyla çalışmalarına başlamıştır. Aktif olarak çalışmalarını sürdüren Bayburt ve Bursa Mustafa Kemâl Paşa Bilim ve Sanat Merkezleri bulunmaktadır. Sinop, Trabzon, Tekirdağ ve İzmir illerinde de Bilim ve Sanat Merkezinin kurulması yönünde girişimlerde bulunmaktadır (ÇAMURLU 2001: 4-5).

Yukarıda da belirtildiği gibi üstün zekalıların özelliklerinin bilinmesi, seçilmesi, uygun eğitim önlemlerinin alınıp yetiştirilmesi bir özel eğitim sorunu olarak görülmektedir. Hatta sorun sadece eğitilmeleri ile sınırlı kalmamakta, istihdamları da sorun olmaktadır. İstihdam sorunları eğitimleri ile birlikte düşünülmediğinde ortaya “beyin göçü” diye adlandırılan sorun çıkmaktadır. Yani bir toplumda yüksek öğrenim görmüş, mesleğinde alanında sivrilmiş, yaratma ve araştırma gücü fazla elemanların ekonomik olarak kalkınmış ülkelere çalışmak ve yerleşmek üzere göç etmeleri sorunu doğmaktadır. Oysa kalkınmakta olan toplumların böylesi nitelikli elemanlara gereksinimi vardır. O halde gerek eğitim politikası gerek öğretim görevlileri gerekse de toplum olarak bu “altın çocukları” kazanmak noktasında son derece hassasiyet

göstermemiz gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- ENÇ Mitat, (1979), **Üstün Beyinli Gücü**, Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları.
- ERSOY Özlem – AVCI Neslihan, (2001), **Özel Eğitim**, İstanbul: Ya-pa Yayıncılık.
- M.E.B, (1991), **I. Özel Eğitim Konseyi**, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- ÖZSOY Y. – ÖZYÜREK M. – ERİPEK S., (1989), **Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar**, II. Baskı, Ankara: Karatepe Yayınları.
- ATAMAN Ayşegül, (1998), “*Üstün Zekalı Çocuklara Ana-Babaları ve Öğretmenleri Nasıl Yardımcı Olabilir?*” , A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 1, Ankara: Eğitim Fakültesi Yayınları.
- ÇAMURLU Abdullah, (2001), “*Üstün veya Özel Yetenekli Çocuklar ve Bilim ve Sanat Merkezleri*” , Eğitim Dergisi, Sayı: 1, Ankara: M.E.B. Yayınları.
- ÖZSOY Yahya, (1984), “*Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri*”, A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, Eskişehir: Eğitim Fakültesi Yayınları.
- http://www.geocities.com/akirt2002/ozelegitim_ustun_zekalilar.htm .

<http://mkara44.sitemynet.com/zekâ.htm> .